

جستجو در متنی

جستجو در درختواره

خارج فقه
<p></p> <p>خارج اصول</p>
اخلاقی
<p></p> <p>تفسیر</p>
عقاید

99 ـ ادامه مسأله 37 ـ 03/02/86

بحث در فرع چهارم از مسأله 37 در این بود که اگر شخصی حج استیجاری یا تبرّعی برای غیر بجای آورد، آیا جانشین حجّه الاسلام خودش می شود؟ و یا اگر برای خودش حجّ استیجاری بدون استطاعت بجای آورد آیا جانشین حجّه الاسلام می شود؟ مرحوم امام در مورد فرع چهارم می فرماید:

ولو حج بالإجارة (حج نیابتی) أو عن نفسه (بدون استطاعت برای خودش حج بجای آورد) **أو غيره تبرّعاً مع عدم كونه مستطیعاً** (قید است برای حج از جانب خودش) **لايكفيه عن حجّه الاسلام.**

مرحوم امام در این فرع سه حالت را ذکر کرده اند:

1ـ حجّ استیجاری

2ـ حج تبرّعی للغیر

3ـ حجّ لنفسه بدون استطاعت

هیچ یک از سه حالت جانشین حجّه الاسلام نمی شود. اگر در عبارت مرحوم امام «عن نفسه» در آخر ذکر می شد بهتر بود تا این که قید «مع عدم كونه مستطیعاً» به «عن نفسه» بخورد.

مرحوم صاحب عروه در مسأله 56 به این بحث پرداخته و همین مشکل را دارد و می فرماید:

إذا حج لنفسه أو عن غيره تبرّعاً أو بالإجارة مع كونه مستطیعاً.

مرحوم محقق در شرایع و مرحوم صاحب جواهر مسأله را بهتر مطرح کرده اند:

أو حج عن غيره (تبرّعاً أو بالإجارة) **لم یجزه عن فرضه قطعاً ... و كان علیه الحج إن وجد الاستطاعة بعد ذلك ... بلا خلاف أجدّه في شيء من ذلك.**(1)

در این مسأله ادّعاى عدم خلاف شده و مرحوم صاحب مدارک می فرماید:

هذا مذهب الأصحاب لأعلم فيه مخالفاً (همه معتقدند که حجّ عن غیر جانشین حج خود انسان نمی شود).(2)

مرحوم سبزواری در کتاب ذخیره می فرماید: **و المسألة عندی محلّ اشكال** (ممکن است کفایت از حجه الاسلام بکند).

این جمله را مرحوم صاحب حدائق نقل کرده و در ادامه می فرماید: **هو كذلك** (صاحب حدائق با صاحب مدارک هم عقیده است) **ولولا ما يظهر من اتفاق الأصحاب قديماً و حديثاً على الحكم المزبور** (اعتراف به اجماع) **لكان القول بما دلّ عليه هذه الأخبار في غاية القوّة.**

نتیجه: مسأله اجماعی است و فقط صاحب ذخیره و صاحب حدائق تردید کرده اند. مسأله علی حسب القواعد كاملاً روشن است چون حجّ نیابتی برای غیر ربطی به **«لله على الناس حج البيت من استطاع إليه سبيلاً»** ندارد، چون برای دیگری است و کفایت نمی کند و آیه حاکم است و اگر مستطیع شود عموم آیه شامل حال او می شود.

عمده چیزی که سبب تردید مرحوم صاحب ذخیره و صاحب حدائق شده چند روایت است که لااقل دو روایت معتبر است:

* ... عن عبدالرحمن (عبدالرحمان بن الحجاج) عن صفوان، عن معاوية بن عمار (سند معتبر است) ، **عن أبي عبدالله(عليه السلام) قال: حجّ الضرورة** (کسی که تا به حال حج به جای نیاورده است) **يجزى عنه وعن حجّ عنه** (حجّ نیابتی بجای آورده).(3)

مطابق روایت امام فرموده حج نیای جانشین حجّه الاسلام و می شود و تعبیر مروره را نشان می دهد که حجّه الاسلام را بجای نیاورده است.

* ... عن معاوية بن عمار (سند معتبر است) **قال: سألت أبا عبدالله(عليه السلام) عن رجل حج عن غيره يجزیه ذلك عن حجّة الإسلام؟ قال: نعم** (بجزیه عن حجّة الاسلام).(4)

* ... عن أبي عبدالله(عليه السلام) في رجل ليس له مال حج عن رجل أو أحبه غيره (حج بذل) **ثم أصاب مالا** (مستطیع شد) **هل عليه الحج؟ فقال: يجزى عنها جميعاً.**(5)

روایات معارض:

احادیث فوق یا دو حدیث دیگر معارض است.

* ... عن آدم بن علی (در مستمسک به جای او «عن مرازم» دارد) **عن أبي الحسن(عليه السلام) قال: من حج عن انسان و لم یکن له مال یحجّ به أجزأت عنه حتّى یرزقه الله ما یحجّ به** (تا زمانی که مستطیع نشده برای او کافی است) **و یجب علیه الحج** (وقتی پولدار شد حج بر او واجب می شود)(6).

مطابق این حدیث حجّش کافی نیست ولی می گوید تا زمانی که پولی به دست نیاورد آن حج برای او کافی است و ثواب حج به او می دهند.

* و عن عدّة من اصحابنا، عن احمد بن محمد (معتبر است) **و سهل بن زیاد** (مشکل دارد) **جميعاً عن أحمد بن محمد بن ابي نصر** (تفه) **عن علی بن أبي حمزة** (مشکل دارد) **عن أبي بصير، عن أبي عبدالله(عليه السلام) قال: لو أنّ رجلاً معسراً أحبه رجل كانت له حجت فان أسیر بعد ذلك كان عليه الحج** (آیا حج بذلی را می گوید؟ خیر چون حج بذلی کافی بود پس در اینجا مراد از «حجه» این است که به حج نیای فرستاد).(7)

جمع بین روایات:

راه اول: در مورد تعارض این احادیث بعضی بر مرجع ضمایر تأکید کرده اند یعنی وقتی که گفته می شود که کافی از اوست یعنی از منوب عنه کافی است که در این صورت اشکال می شود روایاتی که می گوید جمعاً یعنی از هر دو کافی است، چه کنیم؟!

راه دوم: بهترین جمعی که گفته شده همان است که از حدیث 1 باب 21 هم استفاده می شود، یعنی مادامی که مستطیع نشده ای این حج جانشین حجه الاسلام می شود و وقتی مستطیع شدی حجتی برای خودت بجای آور.

راه سوم: احتمال دیگر این است که منظور حجّ مستحبّی باشد ولی بعضی از این روایات قایل حمل بر حج مستحبّی نیست، چون می فرمود شخص ضروره بوده و بعد صاحب مال شده که قابل حمل بر استحباب نیست.

جمع بندی: این روایات بر فرض صحیحه و دلالت داشته باشد، معرض عنهای اصحاب است و صاحب ذخیره و صاحب حدائق اعتراف کرده اند که کسی به آن فتوا نداده است؛

حال منهای اعراض اصحاب در مقام تعارض به فرض که جمع دلّلی هم نباشد باید سراغ مرجّحات برویم که یکی از مرّجّحات شهرت فتوایی است و دیگری موافقت کتاب الله است که می گوید کفایت می کند پس اولاً جمع دلّلی ممکن است ثانیاً اگر جمع دلّلی نباشد روایات معرض عنهاست و ثالثاً اگر به مرّجّحات رجوع کنیم مرّجّحات با قول مشهور است که کافی می داند.

پی نوشت:

تاریخ انتشار: « 1279/01/01 »

مطالب مرتبط

128 ـ م 46(توقّف تخلیة السرب علی قتال العدو) ـ 16/03/86

127 ـ ادامه مسأله 45 ـ 13/03/86

126 ـ ادامه مسأله 45 ـ 12/03/86

125 م 45 (ترك الحج مع وجود الشرايط و اتیانه مع فقد بعضها) ـ 08/03/86

124 ـ ادامه مسأله 44 ـ 07/03/86

123 ـ ادامه مسأله 44 ـ 06/03/86

پست الکترونیک

نام و نام خانوادگی

تعداد بازدیدکنندگان : ۱۶۲۸

فارسی

العربية

اردو

Azerbaijani

Русский

English

Español

Français